

întâlnire cu un necunoscut

Gabriel Liiceanu este unul dintre cei mai importanți autori de „literatură personală“ din România de azi. În ultimul sfert de veac, cărțile sale au constituit repere pentru diferitele variante ale acestui tip de discurs. *Jurnalul de la Păltiniș* (1983), a cărui temă centrală este raportul maestru-discipol și importanța culturii într-o epocă totalitară, a fost un adevărat bestseller al anilor '80: producea cozi la librării, se vindea „pe sub mână“, se împrumuta numai prietenilor de încredere. Din scrisorile generate de comentariile la acest jurnal (între timp tradus în mai multe limbi) s-a născut un al doilea volum de succes, *Epistolar* (1987), care reunește voci intelectuale de mare forță. Urmează, în altă formulă, dar, în fond, tot în notă confesivă, *Declarație de iubire* (2001), exerciții de admirație și de atașament intelectual, etic și, nu în ultimul rând, uman, față de personalități importante ale culturii noastre. *Ușa interzisă* (2002) este una dintre cărțile favorite ale publicului din ultimii ani și o revenire la notația diaristică. Cu *Scrisori către fiul meu* (2008), Gabriel Liiceanu se lasă din nou atras de simplitatea și directetea genului epistolar.

În paralel cu volumele în care autorul construiește ceea ce francezii numesc *l'écriture du moi*, scrierea egotistă, Gabriel Liiceanu a publicat în ultimii ani o serie de cărți eseistice, filozofice și de implicare în „viața cetății“: *Despre minciună* (2006), *Despre ură* (2007) și *Despre seducție* (2007).

*gabriel
liiceanu*
*întâlnire
cu un necunoscut*

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Răzvan Luscov
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Emilia Ionașcu

Tipărit la „Monitorul Oficial“ R.A.

© HUMANITAS, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LIICEANU, GABRIEL

Întâlnire cu un necunoscut/Liiceanu Gabriel. – București:

Humanitas, 2010

ISBN 978-973-50-2702-5

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Mi-a venit în minte un gând – era aparte, era frumos, era neașteptat –, nu l-am notat. L-am pierdut. L-am jelit apoi, ca și cum aș fi pierdut ceva de preț, apoi mi-a reapărut și, fiind sigur că de astă dată îl voi păstra, nu l-am notat și l-am pierdut din nou. Zeci de cărți ucise în felul acesta, zeci de avorturi ale minții, nejustificate și nepedepsite de nici o religie, de nici un tribunal.

*

Totul este o scormonire după ceva pierdut, în fond după ce este – sau va deveni în curând – necunoscutul din noi, totul este acest „din când în când” în care trăim cu iluzia că am putea izola o adiere.

*

Întâlnirea mea cu *spaima* în forma ei pură a avut loc la vârsta de patru ani. Locuiam în Cotroceni, pe strada Dr. Tomescu, a doua casă de la colțul cu Dr. Poloni. Într-o după-amiază de toamnă, am ieșit, așa cum ies uneori din casă copiii, fără un rost anume, cu gândul să-mi găsesc ceva de joacă. M-am trezit în curte, unde se pare că nu era nimic interesant de făcut, apoi am deschis precaut poarta și am pășit pe

trotuar. Mi-am luat inima în dinți – pesemne că nu mă aventurasem niciodată atât de departe – și am făcut câțiva pași prin dreptul casei de alături, pomenindu-mă în colțul străzii vecine. M-am oprit, odată trecut de gardul rotunjit, și mi-am aruncat ochii de-a lungul străzii. Și atunci am văzut ceva care mai întâi mi-a luat respirația, apoi, când mi-am recăpătat-o, m-a făcut să urlu. Prin mijlocul străzii, la câteva zeci de metri, se apropiau, nefiind cu mult mai mari decât mine, niște ființe care își agitau brațele, când împungând cu ele aerul din fața lor, când ridicându-le în sus și zbierând. Numai că în locul feței omenеști aveau altceva, ceva ce nu mai văzusem niciodată, o expresie a chipului care rămânea împietrită, mereu aceeași, indiferent de mișcările corpului. Mă întâlneam pentru prima oară în viața mea cu o mască. Colegii surorii mele, cu patru-cinci ani mai mari decât mine, ieșind de la școală, își puseseră măști și mergeau, scâlâmbăindu-se, pe stradă.

De ce m-a îngrozit în asemenea hal întâlnirea cu ei? Nu știam nimic, repet, de existența în sine a măștii. Atunci am luat, așadar, cunoștință de ea nu ca obiect separat, ci aplicată direct pe chipul cuiva și înlocuindu-l. Ceea ce se obținuse în felul acesta și provocase în mine groaza fusese o rupere a trupului în două: sus, în regiunea capului, domneau rigidul, mineralitatea și moartea; restul trupului avea viață, era dinamicul, organicul și schimbarea. Cuplarea celor două era înspăimântătoare. Misterul măștii nu apare decât atâta vreme cât știi că masca ascunde. Or, eu nu știam acest lucru. Pentru mine ea *era* chipul, iar acesta își pierduse mobilitatea, se desprinsese de trup, era mort. Trupul mobil purta, prin intermediul măștii, moartea pe umeri. De atunci am resimțit o

teribilă repulsie în fața oricărei măști; în mod instinctiv, o asociez cu moartea și cu împietrirea pe care aceasta o aduce cu sine.

Când, la intervenția surorii mele, colegii ei și-au scos măștile râzând fericiți de eficacitatea isprăviilor lor, am avut primul șoc fenomenologic din viață și am primit, fără să știu, prima lecție de fenomenologie aplicată: existența se putea farda, ceva putea să apară ascunzându-se.

Verstellung, „disimularea“ heideggeriană, își făcuse pentru mine intrarea în lume.

*

Augustin, în *Confesiuni* (cărțile VI și X), vorbește despre „uriașa încăpere a inimii mele“, altă dată despre „acest sanctuar uriaș și infinit“ care este sufletul nostru. Autorul unui jurnal deschide acest sanctuar și lasă lumea să intre și să privească. Și lumea intră, în sălile care sunt deschise și care pot fi vizitate, se uită și se miră de toate câte s-au putut strânge într-un singur suflet de-a lungul câtorva ani de viață.

*

Cum se face că la noi tocmai cei care și-au pierdut cheia sufletului au vocație de „maestri spirituali“? Pentru că nu și-au pus în ordine nici măcar o fărâmă din viață, autoritatea morală le lipsește. În schimb, se cred profesori de virtute și pretind că pot să aducă în viața altora ordinea pe care au ratat-o într-a lor. Vorba lui Kierkegaard: își înalță – de obicei pe terenul credinței (sau al filozofiei) – un măreț castel, iar ei trăiesc pe mai departe într-o cocioabă puturoasă. Simplul fapt de a crede le dă, în ochii lor, un certificat

de bună purtare și, din capul locului, un ascendent moral.

Dar credința lor nu-i obligă apoi la nimic. Ea este o simplă mantie în care, înfășurați, trec falnic prin viață. Nu are importanță că se înhăitează cu cine nu trebuie, că, atunci când e vorba de propriile interese, principiile sunt lăsate de izbeliște, pentru a fi apoi scuturate de praful în care au căzut, aranjate convenabil și reșezate la locul pe care se cuvine să-l ocupe în viața lor. Nu are importanță că plesnesc de vanitate și că sunt atât de îndrăgostiți de ei încât nici o laudă nu li se pare îndeajuns de mare pentru a da măsura adevărată a isprăvii lor. Se socotesc aleși prin simplul fapt că îngaimă, pioși, la despărțire, un „Doamne ajută!”. Prin simplul fapt că trag din când în când cu coada ochiului la transcendență se simt complici cu ea. Fac ce fac și credința lor e „la vedere”, ca o tresă pe care și-au dat-o singuri, ca o amuletă care îi apără până și de propriile lor ignominii.

Dacă ar crede cu adevărat, și-ar îngropa credința în fundul inimii și ar scoate-o de acolo sub travestiul lipsit de orice protocol al *faptei bune*. Dar nu. Redusă la atât de puțin, ea și-ar pierde prestigiul în ochii lor chiar. Ceea ce trebuie să se vadă este puterea ei de promoție, faptul că, crezând, deții cheia potrivită la orice problemă a lumii.

*

După ce am publicat *Ușa interzisă*, toți cei pomeniți acolo s-au supărat într-un fel sau altul. Pesemne că pe bună dreptate. Primul lucru pe care trebuie să-l faci când intri într-o relație este să te asiguri că

celălalt nu ține jurnal, că nu te fixează, în secret, în acest teribil insectar al gesturilor tale și ale altora. Prin anii '50, Cioran, plimbându-se seară de seară, obișnuia să facă o haltă la fereastra din rue Cassini, unde locuiau pe atunci Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Pălăvrăgeau de toate, preț de o oră. Din una în alta, Cioran află la un moment dat că cei doi țin jurnal. De a doua zi, n-a mai apărut.

Să ne ferim, așadar, de cei care ne răstignesc pe un fragment de timp, de cei care folosesc – provocator și inutil – inițiale, de cei care reproduc vorbe aruncate în pripă, pe scurt, de toți cei care, înotând în apa nelimpizată a prezentului, fac cu ochiul posterității.

*

Descopăr, pusă bine într-o mapă, scrisoarea pe care mama i-o scrie tatălui meu pe front, la patru zile după nașterea mea. Mă uit la foaia galbenă chamois și la scrisul cu cerneală albastră aplecat spre dreapta și mi se pare că am în față certificatul „aruncării mele în lume“.

27 Mai 1942, R. Vâlcea

Dragă Petrică,

Pentru că mă simt mai bine, caut să-ți scriu câteva rânduri. Cred că ai primit telegrama dată de tata în ziua de 23 Mai, prin care îți vestea sosirea lui Gabriel, frățiorul Mihaelei.

Totul s-a petrecut normal. Sigur că nu a fost prea ușor pentru mine, dar am uitat totul de bucurie când am auzit că e băiat. Tu știi cât de mult țineam eu la lucrul acesta. Dumnezeu a fost bun și mi-a împlinit această dorință.

Cred că și tu te bucuri în aceeași măsură ca mine. Nu e prea frumuseț, dar e voinic, sănătos și vioi.

Aștept din zi în zi să vii acasă. Mihaela nici nu-ți închipui cât e de fericită că are frățior. N'ar mai pleca deloc de lângă el și ei i se pare foarte drăguț. Pe când sperați să vă reîntoarceți în țară? Noi te dorim toți și te așteptăm cu drag, Lucia

Citind aceste rânduri, mă simt deodată contemporan cu mine la vârsta de patru zile și mă imaginez, cumva negricios și cu pielea poate roșie pe-alcouri, stând pe spate, cu un deget în gură, forfecând, zglobiu, aerul cu picioarele. Fusesem, așadar, „aruncat” în viață. Dacă aș fi știut ce m-așteaptă...

*

Gustul bun pe care mi l-a lăsat *Ușa interzisă* mă face să recidivez. Era de fapt o ușă crăpată într-o doară, care, făcându-te să arunci o privire către viața altuia, te trimitea la o confruntare cu a ta. Nu cred că era acolo nimic impudic, asemeni încercărilor confesive de tip rousseauist, expresii caracterizate ale unui exhibiționism maladiv, și nicidecum exerciții de sinceritate care ar împinge omenirea înainte. „Curajul” de a mărturisi că, prepuber fiind, mătușa obișnuia să-l pună pe genunchi și să-l bată la fund, că acest lucru îl umplea de plăcere și că, în consecință, copilul Rousseau, ca să-și procure cât mai multă plăcere, făcea cât mai multe prostii nu cred că schimbă nimic în echilibrul lumii. Și chiar mai puțin, mărturisirea pe care o face că, ajuns flăcău, pândea la fântâna satului, pentru a le prezenta fetelor care veneau să ia apă, nonșalant și provocator, sexul.

Cred, dimpotrivă, că ceea ce trebuie „exhibat“ este fragilitatea noastră „bună“ și răul lumii de care suntem luați prin surprindere. Orice jurnal amestecă din acest punct de vedere confesiunea cu moralismul. E treaba celui care scrie să știe până unde poate „întinde coarda“ într-una sau alta dintre aceste direcții. Un autor de jurnal nu va deschide niciodată ușa interzisă a vieții sale pentru a se înjosi, pentru a se arăta în toată micimea ființei sale. Jurnalele în care cred nu sunt nici documente psihologice, nici psihiatrice, ci aporturi individuale la edificarea unei umanități comune.

*

În *Iliada* este descris momentul în care, la capătul unei bătălii, prada este adunată la mijloc, între toți șefii triburilor ahee. Nimeni nu se atinge de ea. Câtă vreme nu este încă împărțită, ea este a tuturor și a nimănu. Eleniștilor le-a plăcut să vadă în acest episod, în care este descrisă apariția unui spațiu cu proprietăți miraculoase, echidistant față de un centru concret prin substanța lui (prada), dar abstract prin apartenența lui comună (sau prin non-apartenența lui factuală), arhetipul democrației eline.

Orice autor, prin jurnalul său, se predă celorlalți, își pune viața la mijloc și, în acest moment de suspensie, ea aparține tuturor fără să fie a cuiva anume. Apoi ea e împărțită. Fiecare își ia cu el acasă câte o bucată din ceea ce, de bunăvoie, a fost pus la mijloc, o întoarce pe toate părțile, o pipăie, o miroase și reține ce-i place mai mult din ea. Asta sunt de fapt toate cărțile: vieți oferite ca pradă spre bucuria celorlalți. Pe arhetipul acestei oferi se naște democrația culturii, ceea ce Hegel a numit „spiritul obiectiv“.